

Fischerné Dárdai Ágnes

Szolgáltatásintegráció a Tudásközpontban

Egy koncepció születésének állomásai

*A Tudásközpont projekt megálmodói egy olyan közösségformáló találkozási helyet, információs, szolgáltató és kutatási központot képzeltek el, ahol a közművelődési, oktatási, kulturális és tudományos tevékenységek egymásra épülve és egymást erősítve segítik Pécs városának, Baranya megyének és a dél-dunántúli régióknak társadalmi-gazdasági modernizációs folyamatát. A tanulmány a kezdetektől kronológiai rendben ismerteti a legfőbb történéseket, a projektben részt vevő felek főbb döntéseit, illetve azt, hogy a tervezési, kivitelezési folyamatban milyen szakmai szerepet játszottak a könyvtárak. A szerző bemutatja, hogy a kezdeti „együtműködésre ítélt” állapotból hogyan jutottak el a könyvtárosok józan, okos kompromisszumokkal a mára már összehangoltan működő közös könyvtári szolgáltatások felé. Bemutatja, hogy a szolgáltatásintegráció megvalósulásával mindkét könyvtár korábban egyedi sajátosságai, lehetőségei összeadódtak, és hogy hogyan képes ez az új kulturális intézmény a lakosság legszélesebb rétegeit modern könyvtári környezetben ki-
szolgálni.*

Új könyvtár Európa Kulturális Fővárosában, Pécsen

Az Európa Kulturális Fővárosa 2010 keretében Pécs városa öt kulcsprojekt megvalósítására kapott lehetőséget:

- Nagy kiállítótér.
- Közterek és parkok felújítása.
- Zsolnay kulturális negyed.
- Koncert- és konferencia-központ.
- *Dél-dunántúli Regionális Könyvtár és Tudásközpont (a továbbiakban: Tudásközpont).*

A Tudásközpont megvalósításának legfontosabb célkitűzései:

- a városban elkülönülten működő könyvtárak hálózatának egységes fejlesztése, ésszerűsítése és harmonizálása;
- az élethosszig tartó tanulás, a tudás, a közösségformálás kultúrájának terjesztése;
- a korszerű, az olvasói, felhasználói igényeknek hosszútávon is megfelelő, a lakosság széles rétegeit vonzó, integrált információs és tudásorientált könyvtári szolgáltatások kialakítása;
- a városban folyó hazai és nemzetközi kutatási programok bővítése, a kutatók számának növekedése, inspiráló kutatási környezet kialakítása;
- az egyetemi oktatási infrastruktúra korszerűsítése, bővítése;
- egységes és hatékony hallgatói szolgáltatások kialakítása, működtetése;

- a város, a megye és az egyetem összefogása, és az intézményeik közötti tudásmegosztás lehetőségének megteremtése.

Mindezen feltételek teljesülésével a pályázat benyújtói azon reményüket fejezték ki, hogy a Tudásközpont Pécs város kulturális és közösségi központjává, szimbólumává fog válni, ahol az emberek a könyvtári szolgáltatások igénybevételén túl szívesen találkoznak, tanulnak, kiállításokat tekintenek meg, bekapcsolódnak a világháló rendszerébe, valamint közösségi programokat szerveznek.

A projekt megvalósításának helyszíne a *Pécsi Tudományegyetem (PTE)* sportpályája volt, amely terület a város életébe mindez idáig nem, vagy csak igen korlátozott módon tudott bekapcsolódni. E terület a történelmi belváros keleti határánál helyezkedik el, a centrumtól gyalogos távolságra, így a Tudásközpont mellett felépült koncert- és konferencia-központtal, valamint az ugyancsak a közelében található Zsolnay kulturális negyeddel együtt a belváros keleti irányú kiterjesztéséhez járul hozzá. Mind a három projekt megvalósítása meghatározó módon fogja segíteni a városrész fejlesztését és felemelését.

A Tudásközpont projektet a *Baranya Megyei Önkormányzat (BMÖ)*, a *Pécsi Tudományegyetem és Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzata* együttesen valósította meg konzorciumi megállapodás

keretében, melynek vezetője a Baranya Megyei Önkormányzat. A beruházással létrejött vagyon a projektet megvalósító partnerek tulajdonába került (65%-ban a BMÖ, 35%-ban a PTE tulajdonába). A projekt bonyolítását a kifejezetten az e célra alapított *Pécs2010 Menedzsment Központ Kht.* végezte.

A fejlesztés eredményeként 13 ezer m² alapterületű épület jött létre a hozzá kapcsolódó úttal, egy 7500 m² parkolóval, 250 férőhelyes parkoló hellyel, parkosított környezettel. Az új épületbe négy könyvtár költözött be:

- a *Csorba Győző Megyei-Városi Könyvtár* (amely 2010. január 1-jétől a jogelőd megyei és városi könyvtárak integrálásával jött létre),
- a *Pécsi Tudományegyetem Központi Könyvtára*,
- a *Pécsi Tudományegyetem Benedek Ferenc Jogtudományi és Közgazdaságtudományi Szakkönyvtára*,
- mindezekon kívül az ún. „tudásközponti funkciót” a PTE által igénybe vett egyetemi nagyelődök, a hallgatói információs központ, és az egyetemi kutatóközpontok hozzák létre.

Az ún. „tudásközpont-funkció” elsősorban a Pécsi Tudományegyetemen folyó kutatások bázisaként fog szolgálni, amely lehetőséget nyújt a városhoz köthető kutatási projektek számának, és az elnyert kutatási támogatások értékének növelésére, az egyetemen folyó kutatási témák interdiszciplináris összekapcsolására, az egyes tudományterületek közötti intenzív együttműködés kialakítására és a nemzetközi kutatási projektekbe történő bekapcsolásra. A Tudásközpont adminisztratív, információs és számítástechnikai háttérrel és helyszínt fog adni az egyetemi kutatásokhoz, a könyvtári háttér pedig az információszerzést és a tudásmenedzselést segíti.

A Tudásközpontban kialakított nagyelődök és egyéb közösségi terek az egyetemi oktatási időn túlmenően lehetőséget és helyet kínálnak felnőttképzési programok, ismeretterjesztő előadások, tudományos rendezvények, szakmai programok megtartására, amelyek a város és a régió lakosságát is bekapcsolják az intézmény működésébe. Tervezzük, hogy a Pécsi Tudományegyetemen már évek óta nagy sikerrel folyó „Nyitott egyetem” előadások esténként és hétvégén az érdeklődők számára egyfajta „Mindentudás Egyeteme”-ként fognak működni. A könyvtári és tudásközponti funkciók a szabadidő kellemes eltöltését ajánló egyéb közösségi terekkel (kávézó, étterem, ruhatár, parkoló) egészülnek ki.

A kezdetek

A Dél-dunántúli Regionális Könyvtár és Tudásközpont létrehozásának terve 2005-ben, Pécs város *Európa Kulturális Fővárosa (EKF)* cím elnyeréséért benyújtott pályázatában került megfogalmazásra, akkor még „Információközpont” elnevezéssel. A sikeres pályázatot követően a pécsi önkormányzat 2006 decemberében írta ki az új épület tervpályázatát. A tervezői tervpályázat 2007 áprilisában zárult le, a nyertes pályaművet a budapesti *Török és Balázs Építész Iroda* nyerte el *Balázs Mihály* Kossuth-díjas építész vezetésével.

Az EKF keretében megvalósuló regionális könyvtár és tudásközpont projektben kezdetben a *Csorba Győző Baranya Megyei Könyvtár* és a *Pécsi Városi Könyvtár* vett részt, a Pécsi Tudományegyetem nem. A későbbiekben a projekt első kedvezményezettjeinek (város, megye) felkérésére vállalt szerepet a Pécsi Tudományegyetem, melynek következtében a tervezett új épület funkciói jelentősen megváltoztak, és kibővült a korábban jórészt a megyei és városi könyvtár integrációjára épülő program. Az egyetemmel folytatott kezdeti tárgyalásokon (2006. november) először csak az *Állam- és Jogtudományi Kar*, valamint a *Közgazdaságtudományi Kar Szakkönyvtárának* a Tudásközpontba bekerülésével számoltak a felek, tekintettel arra, hogy a két kar épületének közvetlen szomszédságában jelölték ki a leendő épület helyszínét, így kézenfekvőnek tűnt a két kar összevont könyvtárát elhelyezni az új épületben. Később azonban a rektori vezetés részéről felmerült az *Egyetem Központi Könyvtárának* a projektbe való bevonása is. Ezt az elképzelést az előkészítő tárgyalások során a felek (rektori vezetés, dékánok, könyvtár főigazgatója) több alkalommal is megtárgyalták.

A történeti hűség okán meg kell említeni, hogy e sorok írója kezdetben a Központi Könyvtár „bevitele” ellen érvelt. Ellenérveink alátámasztására mindenekelőtt azon aggályunk szerepelt, hogy vajon össze lehet-e majd egyeztetni a két eltérő típusú (közkönyvtári és felsőoktatási) könyvtár működését. Nem volt világos még ekkor, hogy konkrétan mit is értenek fenntartóink az „integrált könyvtári szolgáltatások” alatt. Feltettük az előző években modernizált, és akkorra már olajozottan működő egyetemi könyvtári hálózatunkat is. Feltűnt attól, hogy a több évtizedes gazdag szakmai múlttal rendelkező Központi Könyvtár veszíthet súlyából az új könyvtári szimbiózisban, hogy nem tudjuk majd érvényesíteni a tudományos könyvtári feladatainkat, hogy olvasóink nem fognak minket követni

a megszokott, a belvárosi helyszíntől távolabbra tervezett új könyvtárba. Ezért akkoriban egyetértünk azokkal a bíráló megjegyzésekkel, amelyek felhívták a figyelmet arra, hogy Pécs belvárosa könyvtári ellátás nélkül fog maradni, ha mindhárom (a belvárosban működő) könyvtár kiürül. Az egyeztetések során végül egyértelművé vált, hogy a Tudásközpontba nemcsak a két kari könyvtár, hanem a Központi Könyvtár is be fog költözni. Sikerült ugyanakkor megállapodni abban is, hogy a Tudásközpontba költöző Központi Könyvtár megőrzi az egyetemi könyvtári hálózatban addig betöltött integráló szerepét, hogy a Tudásközpont projekt szakmai vezetésében az Egyetemi Könyvtár állományának, szolgáltatási kapacitásának arányában fog szerepet kapni, és végül, hogy speciális tudományos felsőoktatási szakkönyvtári szempontjaink érvényesülni fognak az új projektben.

Mérföldkövek a Tudásközpont történetében

2006 októberében került sor az első egyeztetésre a Városi, a Megyei és az Egyetemi Könyvtár között. Ugyanebben a hónapban kapcsolódtak be az előkészítő munkába a *PTE Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar Könyvtártudományi Intézetének* munkatársai *Prof. Dr. Agárdi Péter* vezetésével, akik egyrészt együttműködtek Pécs város kulturális stratégiájának kidolgozásában, másrészt a beköltöző könyvtárakat érintő könyvtári helyzetelemzést készítették, amely tanulmány alapját képezte később a tanácsadó szervezet megvalósíthatósági tanulmányának is.

2006 novemberében kötötte meg a Pécsi Tudományegyetem Pécs városával és a Baranya Megyei Önkormányzattal azt a keretszerződést, amelynek értelmében a PTE kinyilvánította részvételi szándékát nemcsak a Tudásközpontban, hanem a Zsolnay-negyed programban is, azzal, hogy a konkrétumokról később tárgyalnak.

2007 tavaszán elkezdődött a három könyvtár együttműködése, bár a végső döntést *Gábrriel Róbert* rektor és *Hargitai János* a *Baranya Megyei Közgyűlés* elnöke 2007 októberében hozta meg a PTE Egyetemi Könyvtár bevonásáról, pontosabban arról, hogy a PTE Központi Könyvtára és az ÁJK-KTK Szakkönyvtára fog részt venni a projektben.

2007 őszén fogalmazták meg a projektpartnerek azt a szándékot, hogy a könyvtári integráció szakmai megtervezésére és lebonyolítására az érintett

felek létrehoznak egy könyvtárszakmai irányító testületet a három érintett könyvtár (megyei, városi, egyetemi) igazgatóinak részvételével.

2007 májusában készült el a Tudásközpont számára a PTE Egyetemi Könyvtár Informatikai Osztálya által kidolgozott első informatikai koncepcióvázlat. Ugyanebben a hónapban az érintett könyvtárak elkezdték tevékenységük összehasonlítását (vonalkódok, raktári jelzetek, leltári számok). Júniusban a Tudásközpontba kerülő funkciók kimunkálására, az integráció tartalmának, és lehetséges verzióinak, ütemezésének megfogalmazására került sor a projekt partnereinek részvételével.

2007-ben a szeptemberi hónap azzal telt el, hogy a könyvtárak adatot szolgáltatottak a tanácsadó cég megvalósíthatósági tanulmányához. Ebben formálódtak azok a lehetséges alternatívák, amelyek közül végül is a megvalósíthatósági tanulmányban négy kristályosodott ki. Ugyancsak ebben a hónapban történt konkrét egyeztetés az e-Corvina Kft.-vel, egyrészt az informatikai koncepció pontosításáról, másrészt a Városi Könyvtár adatállományának a Corvina integrált rendszerbe való konverálásáról.

2007 októberében a PTE hivatalosan is megerősítette döntését, hogy nemcsak a Jogi és Közgazdaságtudományi Szakkönyvtár, hanem a Központi Könyvtár is „bemegy” a Tudásközpontba. A PTE rektori vezetése ez után megbízta az Egyetemi Könyvtár főigazgatóját, hogy dolgozza ki a PTE szerepvállalásának és helyigényének koncepcióját, valamint konkretizálja a kutatóközpontok, az egyetemi előadótermek és a hallgatói információs központ funkcióit. Ugyanebben a hónapban fontos egyetemi döntés volt annak kimondása, hogy habár a Központi Könyvtár az új épületbe költözik, továbbra is irányítója marad a PTE egyetemi könyvtári kari hálózatának, továbbá hogy a *Klímó Könyvtár*, valamint az *Egyetemtörténeti Múzeum* a régi (Szepey u. 3. sz. alatti) épületben marad. E megállapodás tartalmazta az első alapadatokat is, azt ugyanis, hogy a PTE kb. 700 ezer dokumentumot vinne be a Tudásközpontba (550 ezret a Központi Könyvtár, és kb. 150 ezret a kari könyvtár). Az egyéb, nem könyvtári egyetemi terek térigénye is itt formálódott (2x200 fős nagyelőadó terem, hallgatói információs központ és hat kutatóközpont).

2007. november 10-én a tanácsadó cég több hónapos munka után bemutatta a részt vevő partnerek számára a Dél-dunántúli Regionális Könyvtár

és Tudásközpont megvalósíthatósági tanulmányát, amelyben a könyvtárak integrációjának négy alternatíváját vázolták fel.

2008. január és június között számos egyeztetést tartottak az alapító könyvtárak, melyeken az elkészült vázlattervek alapján a majdani működés igényeinek megfelelően tovább pontosították a terveket az építészekkel együttműködve.

2008 februárjában a megvalósíthatósági tanulmány ajánlásai szerint a projektpartnerek konzorciumi szerződést kötöttek. A konzorciumi szerződést ünnepélyes keretek között a Baranya Megyei Önkormányzat mint projektgazda, Pécs Megyei Jogú Város, a Pécsi Tudományegyetem, valamint a *Pécs2010 Menedzsment Központ Kht.* mint a projektet bonyolító szervezet írta alá. A konzorciumi megállapodás rögzítette az új intézménybe beépített funkciókat, a projekt megvalósításához szükséges saját hozzájárulásukat is. A konzorcium heti rendszerességgel ülésezett, ahol a könyvtárak is képviseltették magukat.

2008. március 7.: A konzorciumi megállapodás 3.7. pontja rendelkezett a Dél-dunántúli Regionális Könyvtár és Tudásközponthoz kapcsolódó *Könyvtárszakmai Irányító Testület (KIT)* felállításáról, melynek tagjaivá a felek a Csorba Győző Megyei Könyvtár és a Városi Könyvtár igazgatóit (*Kalányos Katalin* és *Keresztúri József*), valamint az Egyetemi Könyvtár főigazgatóját (*Dr. Fischerné dr. Dárdai Ágnes*) nevezték meg. A KIT vezetésével a konzorcium az Egyetemi Könyvtár főigazgatóját bízta meg. A KIT legfontosabb feladata az integráció részletes programjának kidolgozása volt, melynek végleges határidejét az európai uniós pályázat benyújtásának időpontjára tűzték ki.

2008. március 19-re elkészültek az épület végleges vázlattervei, valamint a területen lévő épületek bontási tervei is. Március-áprilisban kezdődött meg az egyeztetés a tervezőkkel és ekkor készültek el az első helyiséglisták is.

2008 májusában a KIT rendkívül fontos döntést hozott 12 szakmai munkacsoport létrehozásáról és működtetéséről, amely döntés széles szakmai alapokra helyezte az együttműködő könyvtárak tevékenységét. Ugyanebben a hónapban született döntés az RFID-rendszer bevezetéséről.

2008. június és szeptember között a már elkészült első helyiséglisták alapján a KIT a Tudásközpontba bekerülő eszközök listájának elkészítését kapta

feladatul, amely eszközlístákat az első provizórikus tervrajzok alapján a munkacsoportok készítették el, majd a KIT összegezte és legitímálta.

2008 októberében elkezdődtek a könyvtári előkészületi munkálatok az állomány összevonásának, illetve költöztetésének megszervezésére. Mindhárom könyvtár döntést hozott állományának ellenőrzéséről; anyagi lehetőségeiknek megfelelően felgyorsították a retrospektív feldolgozást, elkezdődött a katalógusok összevonása, rendezése, valamint a dokumentumok kiválasztása a Tudásközpont szabadpolcaira és a raktárba. Ugyanebben a hónapban kezdődött el a konkrét egyeztetés az e-Corvina Kft.-vel a könyvtárak adatállományának összevonásáról. Döntöttek a könyvtárak arról is, hogy saját hálózatukat hogyan működtetik a beköltözés után.

2008 novemberében zajlott az uniós pályázat véglegesítése, majd 2008. december 19-én került sor a támogatási szerződés aláírására, mely a projekt összköltségét 6 milliárd 577 millió forintban határozta meg, és amely az *Európai Regionális Fejlesztési Alapból*, a *Magyar Köztársaság* társfinanszírozásával, az *Új Magyarország Fejlesztési Terv Dél-dunántúli Operatív Program* előirányzatából 4 milliárd 624 millió forint egyszeri, vissza nem térítendő támogatásban részesült. A nyílt közbeszerzési eljárásban beérkezett ajánlatok közül a Baranya Megyei Önkormányzat a *Gropius Építőipari és Kereskedelmi Zrt.* ajánlatát hirdette ki nyertesnek. A vállalkozó azt ígérte, hogy 329 nap alatt (2010. június 23-ra) felépíti az épületet.

2009 márciusa és májusa között a szakmai koncepciók közül az informatikai koncepció készült el először, melyet konzorciumi döntés fogadott el. Arról is döntöttek, hogy a leendő ház informatikai működtetését a PTE Egyetemi Könyvtár Informatikai Osztálya fogja végezni, és hogy a ház informatikailag a PTE akadémiai gerinchálózatához csatlakozik. Ugyanebben a hónapban a KIT, együttműködve a Pécs2010 pályázatot bonyolító nonprofit szervezettel, az uniós pályázati feltételekhez igazodva, döntött a heti nyitvatartási időről (84 óra). A nyitvatartási időhöz igazodó személyi kataszter elkészítése volt a munkacsoportok következő feladata, amely három (egy minimális, egy átlagos és egy optimális személyi létszámot figyelembe vevő) változatban készült el. Nemcsak a személyzeti kataszterről, hanem a közös szolgáltatások részletes kimunkálásáról is ekkor folytak az egyeztető tárgyalások.

A tanácsadó cég által javasolt, majd a konzorcium által elfogadott teljes szolgáltatásintegráció koncepciójának részletezésével teltek el 2009 második félévének hónapjai. Mivel nem sikerült közös álláspontot kialakítani, ezért mind a Megyei Könyvtár, mind pedig az Egyetemi Könyvtár külön koncepciót készített a szolgáltatásintegrációról, majd ezeket a KIT elnöke egy közös dokumentumban ötvözte, feltüntetve a koncepciók közös és egymástól eltérő elemeit, javaslatot téve a kompromisszumra.

2009 novemberében az Egyetemi Könyvtár munkatársai Szegedre látogattak, ahol egyrészt bemutatták, majd megvitatták a PTE Egyetemi Könyvtár szolgáltatásintegráció koncepcióját, másrészt tájékoztak, és információkat szereztek az új *Szegedi Egyetemi Könyvtár* üzemeltetésével kapcsolatban. A szegedi konzultáció fontos mérföldkő volt a Tudásközpont előkészületi munkájában mind könyvtárszakmai, mind könyvtár-üzemeltetési szempontból.

A szolgáltatásintegráció koncepciójának elhúzóddó és parttalan vitáját, illetve az abból fakadó döntési patthelyzet feloldását felgyorsította a megyei és városi könyvtárak 2009. december 31.-vel megvalósuló integrációja.

2010. január 1-jétől megszületett a Csorba Győző Megyei-Városi Könyvtár, amelynek új vezetése (*dr. Szabolcsiné Orosz Hajnalka* igazgató) január 12-én a KIT-ülésem elfogadta a szolgáltatásintegráció közös koncepcióját. A KIT létszáma a korábbi háromról kettőre csökkent (a Megyei-Városi Könyvtár igazgatója, az Egyetemi Könyvtár főigazgatója). A KIT átalakult *Igazgató Tanács*-szá, melynek tagjai a két igazgatón kívül a helyetteseik, az osztályvezetők, illetve az elfogadott szolgáltatásintegráció koncepciójának megfelelően az új szakmai posztok birtokosai, a két szolgáltatási koordinátor lettek. Az Igazgató Tanács működését 2010 januárja óta a kölcsönös kompromisszumok mentén a szoros együttműködés jellemzi.

2010 februárja és júliusa között konkretizáltuk a szolgáltatásintegráció tartalmát. Elkezdődött a közös működés, a közös szabályzatok előkészítése, együttműködtünk a kivitelezésben, és előkészültünk a költözésre.

2010 tavaszán újabb delegáció indult Szegedre (az egyetem, a megye, és a két könyvtár képviselőivel) a *Tanulmányi és Információs Központ* üzemeltetési kérdéseinek tanulmányozására.

2010 nyara már a költözés jegyében telt el. A költöztetés folyamata mind térben, mind időben összehangoltan, közös logisztikai terv alapján indult augusztus 21-én. *Maurer Péter* és csapata szakszerűen, gyorsan, négy helyszínről, közel 1 millió dokumentum átszállítását, valamint a három könyvtár irodáinak átköltöztetését szeptember 8-ára, a ház megnyitójára befejezte.

2010. szeptember 8-án volt a Tudásközpont házavató ünnepe, amelyet a PTE tanévnyitó ünnepségével együtt tartottak meg. A házban ugyan még sok minden hiányzott, de a polcokon a könyvek már szakrendben sorakoztak, így a könyvtárnak már valóban könyvtárformája volt. Hiányoztak azonban a számítógépek, néhány szerver, amelyek miatt a megnyitást október végére voltunk kénytelenek eltolni, várva az eszközök megérkezését, majd beüzemelését.

A 2010. szeptember 8-tól október 22-ig tartó időszakban teszteltük a házat, a könyvtárunkat, és elkezdődött egy új szereplővel, az üzemeltető szervezettel való együttműködésünk. Október első hetére megérkeztek a számítógépek, majd megkezdődött a közel 400 számítógép üzembe helyezése.

Szeptember 20-án, elsősorban a *Jogi és Közgazdaságtudományi Kar Hallgatói Önkormányzatainak* nyomására idő előtt és részlegesen meg kellett nyitnunk a III. emeleten felállított kari könyvtárat, mivel e két kar hallgatói sehol máshol a városban nem tudtak hozzájutni a tanulmányaikhoz szükséges dokumentumokhoz. Ez a kényszerű intézkedés végül is nem vált kárunkra, sőt kifejezetten hasznos volt, hiszen egyetlen szinten, egy kisebb körülhatárolható gyűjteményben és egy szűkebb látogatói körben tesztelhetjük mind az informatikai rendszert, mind pedig a beiratkozás és a kölcsönzés új alapokra helyezett rendszerét.

2010. okt. 12. Az Európa Kulturális Főváros program 25 éves évfordulója és a Pécs2010 Európa Kulturális Főváros év alkalmából a Pécsi Tudományegyetem *Jubileumi Rektorkonferenciát* szervezett, amelyre európai egyetemek rektorai kaptak meghívást *Bódis József* rektortól. A konferencia egyben Magyarország EU elnökségének első előkészítő rendezvénye is volt, ebből az alkalomból a rendezvény díszvendége volt *José Manuel Barroso*, az Európai Bizottság elnöke, és *Orbán Viktor* miniszterelnök.

2010. október 21-én a megnyitó ünnepség részeként kinyitottuk kapuinkat, „háztűznéző” keretében bemutatuk az épületet és a könyvtárat az érdeklődőknek. Október 22-én, pénteken lezajlott az intézmény hivatalos megnyitója.

2010. október 25-től mindennap (hétköznap, és hétvégén is) heti 84 órában nyitva állunk a könyvtár látogatók számára.

2010 októbere és novembere addig soha nem látott tömegeket hozott a Tudásközpontba. Turistabuszok érkeztek az ország minden pontjáról. A csoportok elsősorban a médiában gyakran mutatott *Kaptárt* tekintették meg, de több ezren voltak kíváncsiak a könyvtári terekre is. Azóta szervezett könyvtártúrákon mutatjuk be a lakosságnak, egyetemi polgároknak, általános és középiskolásoknak az új pécsi intézményt.

2010 decemberétől megkezdődött a PTE kutatóközpontjainak beköltözése a házba, illetve a program szerinti működése a Tudásközpontban.

Könyvtárszakmai Irányító Testület (KIT): együttműködés a tervezési–kivitelezési fázisban

KIT: e hárombetűs mozaikszót szinte mindenki ismerte (helyi politikusok, egyetemi vezetők, tervezők, műszakiak, kivitelezők, könyvtárosok, a média képviselői) a tervezés és kivitelezés folyamatában, a testületet magát pedig akceptálták. Különösen ez utóbbi volt igen értékes számunkra, hiszen abban a bonyolult, többszereplős erőterben, amelyben ez a projekt elindult, majd kiteljesedett, rendkívül fontos volt egy olyan testületnek az életre hívása, amelyben a könyvtárszakmai kérdések eldőlték, illetve amelynek határozatait mint kollektív szándékot, akaratot közvetíthettük a projekt partnerei (fenntartó, bonyolító, tervező, kivitelező) felé.

A KIT létrehozásának gondolata már korán (2007 őszén) megfogalmazódott, hiszen mindenki számára egyértelmű volt, hogy a három könyvtárnak (de kettőnek mindenképpen) lehetnek/lesznek eltérő érdekei, ezért a Tudásközpont könyvtári működtetéséhez elengedhetetlen közös koncepció kiforrásához szükség lesz egy olyan fórumra, amelyet a három fenntartó legitimál. Találónan jellemezte valaki a három könyvtár kapcsolatát a következőképpen: „együttműködésre ítélve”. A testületet a három könyvtár igazgatója alkotta, nekik volt szavazati joguk, és nekik kellett konszenzusra jutniuk.

Mindhárom igazgatónak egy-egy szavazati joga volt, függetlenül attól, hogy az adott könyvtár mekkora állománnyal, mekkora személyzettel, milyen szolgáltatási feladatokkal és kapacitással rendelkezett.

A KIT szervezeti és működési szabályzatát *Hargitai János* megyei elnök, *Gábrriel Róbert* rektor, és *Tasnádi Péter* néhai polgármester írták alá 2008. március 7-én. E dokumentum értelmében a testület rendszeresen, legalább hetente ülésezett, és döntéseit egyszerű szótöbbséggel hozta. A testület által hozott határozatok írásos dokumentálásáról, valamint a testület rendszeres működtetéséről a KIT elnökének kellett gondoskodnia, aki a legfontosabb szakmai javaslatok kezdeményezője és az aktuális teendők operatív irányítója volt.

A KIT előkészítette a legfontosabb könyvtárszakmai döntéseket: közös állománybeszerzési koncepció kidolgozása, a Tudásközpont 2010–2013 közötti könyvtárszakmai stratégiájának elkészítése, a Tudásközpont honlapjára (www.tudaskozpont-pecs.hu) vonatkozó szakmai koncepció előterjesztése. A KIT lehetőséget kapott arra, hogy bármely, a Tudásközpontot érintő kérdésben kezdeményezési joggal éljen a konzorcium felé. A testület mindhárom tagjának kötelessége volt a testület működését segíteni, a közösen meghozott döntéseket a saját intézményükben maradéktalanul végrehajtani. Ez utóbbinak különös súlya volt, mivel 2009. december 31-ig mindhárom intézmény jogilag önállóan működött, mégis olyan döntéseket kellett közösen meghoznunk, illetve saját intézményünkben végrehajtani (állományharmonizáció, retrospektív konverzió, munkakörök átcsoportosítása, átnevezése, besorolások egységesítése stb.) amelyek az új épületben való majdani közös működésünket készítették elő. A KIT-határozatokat saját intézményünkben is iktattuk, illetve a közösen, a KIT által hozott határozatokat, kéréseket is e KIT-dokumentáción keresztül juttattuk el a projekt partnereihez.

A KIT a Tudásközpont előkészítési, tervezési fázisában rendkívül fontos szerepet játszott. A KIT volt a fóruma a Pécs2010 Menedzsment Központtal, a tervezőkkel és a külső szakértőkkel való kapcsolat-tartásnak is. A konzorciumi üléseken a kifejezetten szakmai kérdésekről a KIT-nek volt joga és lehetősége könyvtárszakmai véleményt mondani. A projekt résztvevői ezzel igen nagy szabadságot, de legalább ekkora felelősséget adtak a szakmai testület számára. Szerencsére nem fordult elő, hogy a konzorcium megkérdőjelezte volna a KIT szakmai

véleményét, adatait, az általa összeállított listák, kimutatások szakmai hitelességét. A konzorciumnak egyébként az volt a fő vezérelve, hogy minden szakmai kérdés a szakmai testületben, tehát a KIT-en belül dőljön el, és csak akkor forduljanak a könyvtárigazgatók együtt, vagy külön-külön a konzorcium, vagy a saját fenntartójuk felé, ha sehogy sem sikerül egyezsége jutniuk valamely kérdésben. Egyetlen esetet kivéve – ez a szolgáltatásintegráció közös koncepciójának elfogadása volt, amelyről később lesz szó – nem került arra sor, hogy megoldatlan szakmai probléma eldöntését a konzorcium elé vittük volna. Ez persze azt is jelentette, hogy a könyvtárak között felmerült eltérő vélemények, érdekellentétek rendre napirenden voltak, sokat vitáztunk, egy-egy kérdést hosszan tárgyaltunk.

Bár a KIT bő hároméves tevékenysége alatt végül is teljesítette legfontosabb feladatát – a felkészülést a közös szolgáltatásra –, nem lehet elhallgatni, hogy a könyvtár megnyitójáig vezető úton nagyon sok akadályt kellett leküzdenünk. Utólag visszatekintve belátható, hogy az ellentétes érdekeket hordozó intézmények közötti konfliktuskezelésben már sikerrel alkalmazott mediátor segítségére bizonyára lerövidíthette volna a sokszor értelmetlen és parttalan vitákat. Habár tettünk kísérletet arra, hogy külső szakmai – mediatori – segítséget kérjünk még az együttműködés elején, de be kellett látnunk, hogy nemcsak a Tudásközpont tartalmi kérdéseinek kitalálásában, hanem az együttműködés módszereinek a kidolgozásában sem szívesen adnak külső szervezetek, intézmények segítséget, tehát az utat saját magunknak kell kitaposnunk. Az is világosan látszik ma már – a beköltözés utáni hónapok „együttélésének” tapasztalatait elemezve –, hogy a kezdeti problémák gyökerét két tényező együttes megléte adta. Egyrészt tévhit, előítéletek, negatív feltételezések éltek a könyvtárosok között egymással szemben, egymás munkájáról, szakmai teljesítményéről. Másrészt elmaradt a megváltozott helyzetnek – az egyetem mint új partner – egyértelmű kommunikálása, azaz hogy ugyan a projekt kezdetén valóban csak a megyei és a városi könyvtár számára építendő új könyvtárról volt szó, de a fenntartók később úgy döntöttek, hogy az Egyetemi Könyvtár is részese lesz ennek a projektnek, annak minden következményével együtt. Az Egyetemi Könyvtár munkatársai nehezen élték meg, hogy „betolakodóknak” minősítették őket, korábbi szakmai eredményeik nem találtak elismerésre, bár belátták, hogy fordított esetben valószínűleg ugyanez történt volna velük is. A Megyei és Városi Könyvtár munkatársai is joggal

érezhették csálódottnak magukat, hogy a kezdeti projektet – amely csak a megyei és a városi könyvtár integrációjával számolt – ki kellett bővíteni és befogadni a „kéretlen” partnert, akik ráadásul vehemensen és igen határozottan érvényesítették a közművelődési könyvtáraktól eltérő, markáns felsőoktatási tudományos könyvtári szempontjaikat.

Ez a fentebb említett helyzet nagy energiavesztéssel járt minden fél részéről, ráadásul egyre nyilvánvalóbbá vált 2008 tavaszára, hogy a megye, a város és az egyetem által aláírt konzorciumi szerződés visszavonhatatlanná tette az Egyetemi Könyvtár részvételét a Tudásközpont projektben. A 2008 elejétől egyre feszültebbé váló helyzetet a KIT elnökének bejelentése oldotta fel valamelyest 2008 májusában, amikor is részletes javaslatot terjesztett elő 12 szakmai munkacsoport megszervezésére, gyakorlatilag a KIT tevékenységének kibővítésére. Nagyvonalú gesztusnak minősítették később a megyei és a városi könyvtár igazgatói is, hogy a javaslat a munkacsoportokban részt vevő könyvtárosok számát nem az állomány nagyság, vagy a dolgozói létszám, vagy egyéb más könyvtárszakmai mutató alapján jelölte ki, hanem egységesen 2-2-2 főt delegálhatott a munkacsoportokba az egyetemi, a megyei, és a városi könyvtár is. Így a megyei-városi könyvtárosok 2/3, míg az egyetemi könyvtárosok 1/3 arányban vettek részt a munkacsoportokban. Miközben ez a gesztus elégedettséggel töltötte el a megyei és városi könyvtárosokat, az Egyetemi Könyvtáron viszont olyan konfliktust jelentett, amelyet házon belül kellett megoldani, hiszen nehezen lehetett a Jogi és Közgazdaságtudományi Szakkönyvtár igazgatójával elfogadtatni, hogy könyvtára annak ellenére nem delegálhat önállóan munkatársat a munkacsoportokba – legfeljebb az Egyetemi Könyvtár részeként –, hogy állománya már akkor nagyobb volt, mint a Városi Könyvtárnak a Tudásközpontba költözéi egységéé.

A munkacsoportok életre hívását, valamint a delegált tagok egyenlően arányosított képviselőinek felajánlását utólag visszatekintve helyes lépésnek lehet tekinteni egyrészt azért, mert a korábban a három igazgatóra – indokolatlanul – leszűkített döntés-előkészítő tevékenység kitérte, a munkatársak bevonásából fakadó minden előny látványosan megjelent, másrészt ezzel összefüggésben lecsillapodtak az indulatok, kezdetét vette egy nyugodt, kiegyensúlyozott szakmai együttműködés. A szükségszerűen felmerülő érdekellentétek ettől kezdve egy tágabb szakmai csoportban, intézményi érdekektől és merev vezetői beidegző-

désektől megszabadulva könnyebben áthidalhatók voltak, a könyvtárosok nyugodtan, szakmai tudásuknak, lelkiismeretüknek megfelelően dolgoztak, megismerték egymás gyakorlatát, és elindult a szolgáltatásintegráció könyvtárszakmai alapelveinek kidolgozása.

A munkacsoportok a legfontosabb könyvtári funkciók mentén szerveződtek meg (gyűjteményszervezés, feldolgozás, informatika, igazgatás, raktár, olvasószolgálat, honlap stb.). A KIT elnöke által javasolt szempontrendszer alapján kidolgozták saját szakterületük szakmai anyagát (célok, eszközök, módszerek, folyamatábra). E szakmai koncepciók a résztvevők közötti konszenzus eredményei, tehát elfogadott produktumok voltak, és a majdani közös munka „legkisebb közös többszörösét” jelentették. A KIT tagjai megállapodtak abban, hogy mely munkacsoportoknak mely könyvtár adja majd a vezetőjét (pl. informatika, gyűjteményépítés, feldolgozás, raktár: Egyetemi Könyvtár; gyermekrészleg: Városi Könyvtár; olvasószolgálat, kötetzet, zenei részleg, helytörténet – Megyei Könyvtár). A munkacsoportok hetente, kéthetente üléseztek, a köztük lévő kommunikációt levelezési fórumok segítették. Minden hónapban beszámoltak munkájukról a KIT-nek, megkapták a következő időszakra a feladatot. A KIT ezzel a munkacsoporti képvisellel fokozatosan a háromtagú (igazgatói) testületből kibővített szakmai fórummá alakult, bár a döntéseket formálisan továbbra is a három igazgató hozta meg. A kibővített KIT-üléseken ettől kezdve érdemi szakmai munka folyt, és a testület alkalmas lett arra, hogy az időközben érkező – a tervezéssel, majd kivitelezéssel kapcsolatos – feladatokat pontosan és maradéktalanul végrehajtsa. A munkacsoportokban folyó tevékenység lassan kitermelte azokat a vezető egyéniségeket is, akik ma a Tudásközpontban a közös szolgáltatásban kulcsszerepet játszanak: *Fehérváry Klára, Katona Anikó, Márkus István* (Megyei Könyvtár), *Szabolcsiné Orosz Hajnalka, Cseresznyés Anikó, Pap Áron, Maneszkó Krisztina* (Városi Könyvtár), *Szellőné Fábrián Mária, Markó Tamás, Hamar Zsuzsa, Bogáthyne Hasznos Éva, Fekete Ágnes, Némethné König Judit, Nagyné Simon Csilla, Bolics Zsolt* (Egyetemi Könyvtár).

Integráció – de hogyan?

A könyvtárak integrációjának kérdése már a kezdetektől, 2006-tól a Tudásközpont projekt egyik meghatározó fontosságú eleme volt. Hiszen a pályázatot benyújtók is azzal érveltek, hogy a kü-

lönböző helyeken működő (akkoriban még csak a megyei és a városi) könyvtárak új épületbe költöztetésének egyik motivációja nemcsak a modernebb, korszerűbb építészeti infrastruktúra volt, hanem a könyvtárak integrációjával kapcsolatos várható előny is. Emiatt az integráció kérdésének körbejárása különösen fontos volt minden résztvevőnek.

Az integrációval kapcsolatos könyvtárszakmai kérdések és alapelvek megfogalmazásában nagy segítséget nyújtott *Fehér Miklósnak* az integrációval kapcsolatban kifejtett írása. [1] Tanulmányában az integráció kérdését a fenntartók, a felhasználók, valamint az érintett intézmények szempontjából járta körbe. Ami a fenntartói szempontot illeti, az integrációban érintett könyvtárak vezetőjeként természetesen egyetértettünk abban, hogy annak egyik legfőbb célja a költséghatékonyabb működés lehet. Elfogadtuk, hogy ez alatt a szervezeti (humán erőforrás), az üzemeltetési hatékonyságot és a dokumentumvagyon kezelésével kapcsolatos hatékonyságot értjük. Egyetértettünk *Fehér Miklósnak* azzal a kijelentésével is, amely az optimális integráció három alaptételére hívta fel a figyelmet, úgymint:

- integrálni, kizárólag az előnyök érvényesülése esetén érdemes;
- ezeknek az előnyöknek mindhárom érintett szereplő, azaz a fenntartók, a felhasználók és az intézmények esetében is meg kell jelenniük;
- az egyik érintett szereplőnél megjelenő előny nem okozhat a másik érintett szereplőnek hátrányt, ami azt is jelenti, hogy amilyen mértékben hátrányt okoz, olyan mértékben előnynek sem tekinthető.

A Tudásközpontot érintő kétkörös integráció (Megyei-Városi Könyvtár szervezeti integrációja, valamint a Megyei-Városi Könyvtár és az Egyetemi Könyvtár szolgáltatásintegrációja) kapcsán már most látható, hogy e három alaptételből vitán felül áll az első kettő. Egyetértettünk harmadik alaptételével is, bár azt nem sejtettük, hogy ennek realizálódása fogja a legtöbb konfliktust okozni. Ami az integrálandó területeket illeti, mindenekelőtt a Megyei és a Városi Könyvtár szervezeti integrálásáról volt szó. Ennek határidejét a fenntartók először 2008. év végére tűzték ki, majd különböző okok miatt ez az integráció csak 2009. december 31-ére valósult meg. A két intézmény integrálódása végül gond és zökkenők nélkül, a két intézmény fenntartói által létrehozott társulás formájában jött létre. Az új igazgató, Dr. Szabolcsiné Orosz Hajnalka személye garantálta a nyugodt átmenetet, hisz ő

ugyan a Városi Könyvtár egyik gyermekkönyvtárából érkezett, de több évig dolgozott a Megyei Könyvtárban is, így nem volt számára ismeretlen sem a megyei intézmény, sem pedig annak munkatársai.

A tanácsadók javaslatai

A Tudásközpontban megvalósuló szolgáltatásintegrációval kapcsolatban a tanácsadó cég többféle lehetséges alternatívát vizsgált meg (Megvalósíthatósági tanulmány, 2007. november 10.). Az egyes lehetőségek a részt vevő könyvtárak különböző szintű integrációjának fokában különböznek egymástól, melyeket a tanácsadó cég társadalmi hasznosságuk, gazdasági életképességük, az intézményi és működési kockázatuk, valamint a pénzügyi fenntarthatóságuk szempontjából értékelte. A javasolt alternatívák a következők voltak:

A) alternatíva: az integrált Megyei-Városi Könyvtár és az Egyetemi Könyvtár (Központi Könyvtár Benedek Ferenc Könyvtár) *önálló intézményi működésük mellett teljes szolgáltatásintegrációt* valósít meg. A könyvtár az olvasó számára egyetlen egységes könyvtárként jelenik meg. Ez a megoldás a felhasználó érdekét tartja szem előtt. A két könyvtár állománya a teljes épület olvasói tereiben vegyesen, egységes logikai rend szerint kerül telepítésre. A szolgáltatásintegráció működtetéséhez a két intézmény együttműködési megállapodást köt. A speciálisan a csak az egyik könyvtárhoz tartozó feladatok (például gyermekkönyvtár, helyismeret, különgyűjtemények, jogi és közgazdasági szakkönyvtár) nem kerülnek integrált működési keretek közé, ezek a feladat jellegéből adódóan csak az egyik intézményhez tartoznak.

B) alternatíva: az integrált Megyei-Városi Könyvtár és az Egyetemi Könyvtár *önálló intézményi működésük mellett egy épületben, de külön-külön terekbe költözik*. A beköltözés előtt azonban a két könyvtár gyűjtőkörű harmonizációt és ennek megfelelő állománycserét hajt végre. Az állománycserével a könyvtárak állományukat harmonizálják, a felesleges állományt selejtezik, és ezzel a teljes állomány kisebb szolgáltatói térbe helyezhető. A könyvtárak finanszírozása egymástól jól elkülöníthető rendszerben működik, az intézményfenntartók egyértelműen látják, hogy az adott szolgáltatás és funkció működtetése a fenntartónak mennyibe kerül.

C) alternatíva: az integrált Megyei-Városi Könyvtár és az Egyetemi Könyvtár *önálló intézményi*

működésük mellett egy épületben, de külön-külön terekbe költözik, és a könyvtárak egymástól elkülönülten működnek. Ebben az alternatívában az integrációnak csak az első lépcsője valósul meg, az állományuk harmonizációja nem következik be, ezért ennek az alternatívának a megvalósítása a korábbi változatokhoz képest nagyobb könyvtárterületet igényel.

D) alternatíva: az integrált Megyei-Városi Könyvtár és az ÁJK-KTK Szakkönyvtár *önálló intézményi működésük mellett egy épületbe, de külön-külön terekbe költöznek, és elkülönülve működnek*. A PTE Központi Könyvtára pedig *nem költözik, hanem a jelenlegi épületben marad*. Az integrált Megyei-Városi Könyvtár, valamint az ÁJK-KTK kari könyvtár tevékenységi jellege, szolgáltatási funkciója jelentős mértékben különbözik, így ezek integrációja érdemben nem megvalósítható.

A tanácsadó cég a négy alternatíva közötti választást egy több szempontú értékelési rendszer alapján végezte el, amelyben valamennyi szempontot egyenlő súllyal vettek figyelembe. Az adott szempontból legkedvezőbb alternatíva kapta a legtöbb pontot. Az értékelés szempontjai a következők voltak: a beköltöző könyvtárak száma, a könyvtárak integrációjának foka, depozitóriumi igény, az együttműködés foka, várható éves működési költség 2010-ben.

A tanácsadó cég a pontozás alapján megállapította, hogy a gazdasági életképesség, a pénzügyi fenntarthatóság és a társadalmi hasznosság tekintetében *egyértelműen az A) alternatíva, azaz a teljes szolgáltatásintegráció a legkedvezőbb*, ugyanakkor ennek a megvalósítása jelenti a legnagyobb kockázatot is a fenntartóknak. A kockázatok elsősorban a könyvtárak eltérő szervezeti kultúrájából, hagyományaiból és működési sajátosságaiból, a különböző vezetői stílusokból és a fenntartók eltérő elvárásaiból adódnak. A tanácsadó cég azonban úgy látta, hogy ezek a kockázatok nyitott, konstruktív és együttműködő fenntartói, vezetői, munkatársi hozzáállással, illetve megfelelő előkészítéssel és kommunikációval kezelhetők. Ezért megállapította, hogy a teljes szolgáltatásintegráció csak a projektben részt vevő partnerek folyamatos és konstruktív együttműködésével valósítható meg. Azt javasolta, hogy a Megyei-Városi Könyvtár és az Egyetemi Könyvtár *önálló működésük mellett kössön együttműködési megállapodást, szolgáltatásaikat, a működtetést, a tervezett fejlesztéseket, a meglévő állományokat és az üzemeltetést a lehető legteljesebb mértékben hangol-*

ják össze. Külön hangsúlyozták a könyvtári informatika fejlesztését, mert megítélésük szerint a könyvtári szolgáltatásokat olyan elérési csatornákon (internet, mobilhálózat) lehet a régióban található minél nagyobb számú szolgáltatási ponton keresztül a felhasználókhöz eljuttatni, amely lehetővé teszi a szolgáltatás-igénybevétel átfutási idejének csökkentését, a szolgáltatási színvonal és a költséghatékonyság növelését. Az általa javasolt egyes számú alternatíva tartalmazta a korábbi építészeti tervpályázatban nem szereplő PTE Központi Könyvtárát, ezért annak elhelyezésével számolva szükség volt az építészeti terv átalakítására.

A szolgáltatásintegráció koncepciójának létrejötte

A konzorcium 2008. február 13-án a tanácsadó cég által javasolt A) verziót fogadta el, ami azt jelentette a könyvtáraknak, hogy a közös szolgáltatás koncepcióját, azaz a „szolgáltatásintegrációt” ennek megfelelően kezdtük el kidolgozni.

A szolgáltatásintegráció előkészítése során kezdetben egyetértés volt abban, hogy ez nem azt fogja jelenteni a pécsi könyvtárak esetében, hogy minden részterületet a teljesség igényével integrálunk. Lesznek olyan területek, feladatok, tevékenységek, amelyeket az egyes könyvtárak – ahogy korábban – továbbra is önállóan, saját hatáskörben végeznek, és lesznek olyanok, amelyeket koordináltan egyeztetnek, továbbá lesznek olyanok, amelyeket a szó valódi értelmében összevontan, tehát integráltan fognak működtetni.

A szolgáltatásintegráció koncepciójának vitája több hónapon keresztül, éles érdekellentétek közepette zajlott. Mind a Megyei Könyvtár, mind pedig az Egyetemi Könyvtár külön koncepciót készített megoldására, majd ezek szövegét a KIT elnöke egy közös dokumentumba ötvözta, feltüntetve a koncepciók közös és egymástól eltérő elemeit, illetve javaslatot tett a kompromisszumra. Többoldalas, részletes, a könyvtári integráció legapróbb részleteit szem előtt tartó táblázatok születtek, amelyeknek első két oszlopában a megyei, illetve az egyetemi könyvtár állításai szerepeltek az egyes részkérdésekről, a harmadik oszlop a kompromisszumos javaslatot tartalmazta, a negyedik pedig azt, hogy végül miben állapodtunk meg. Bár lassan (hónapokig) tartottak az egyeztetések, de mégiscsak haladtunk előre, és igazából már csak egyetlen (jogi természetű) kérdés maradt megoldatlan: a tanácsadó cég által javasolt közös irányí-

tásból fakadó munkáltatói jogokat a könyvtárak hogyan kezeljék. E kérdés rendezésére megszületett az első (munkajogásztól) származó szakvélemény a jogilag önállóan működő, de közös szolgáltatást folytató könyvtári tevékenységről, amikor meglepetésre a Megyei Könyvtár a korábbi verzió-juktól eltérő újabb koncepciót terjesztett be a kibővített KIT elé 2009. október 8-án „A Megyei-Városi Könyvtár új szolgáltatás szervezési koncepciója” címmel. A javaslat első mondata egyértelművé tette a Megyei Könyvtár új koncepciójának lényegét: „Kiindulási alapunk a ... megvalósíthatósági tanulmány B verziójának módosított változata”. E szerint a megyei és az egyetemi könyvtár az épületben egymástól elkülönülten, önállóan működik, de a párhuzamosságok kiszűrésével egymást kölcsönösen kiegészítő állománnyal rendelkezik.

Nyilvánvalóvá vált, hogy a Megyei Könyvtár új koncepciója – mivel ellentmondott a konzorciumi szerződésbe foglalt fenntartói szándékoknak, valamint az időközben elkészült tervrajzoknak – nem alkalmas arra, hogy annak alapján bármiféle megegyezés szülessen. Világossá vált, hogy a konfliktus feloldása a KIT-en belül nem sikerülhet, és túlmutat a KIT döntési kompetenciáján. Gyakorlatilag patthelyzet alakult ki, és nem szolgálta a mielőbbi megegyezést a Megyei Könyvtár vezetése által indított aláírásgyűjtési akció az olvasóik körében. A kérdőív azt kérdezte a látogatóktól, hogy „külön közkönyvtári lakossági szolgáltatásokat, vagy megyei-egyetemi szolgáltatásokat egybeintegrálva” szeretnének-e. Végül a KIT elnöke a konzorciumhoz fordult 2009. november 30-án. A problémát, illetve a két verzió közötti különbség lényegét összefoglalta egy rövid táblázatban, és kérte a fenntartók döntését, mivel a szolgáltatásintegráció tárgyában nem sikerült közös könyvtárszakmai megegyezésre jutni. A konzorcium végül nem tűzte napirendre a kérdést, mert sürgetőbb feladat adódott: már az előkészítés fázisában volt a megyei és a városi könyvtár összevonása, amely végül 2010. január 1-én megtörtént.

Az integrált megyei-városi könyvtár új vezetése a 2010. január 12-i KIT-ülésein néhány módosító javaslatot terjesztett be az Egyetemi Könyvtár által készített koncepcióhoz, amelyet a kibővített KIT befogadott, és e módosított javaslatokkal egyhangúan elfogadott. A január 12-én elfogadott szöveg újabb módosítását később a Pécs2010 kérésére megtettük, így került be a szövegbe a – pályázatban is szereplő – heti 84 órás nyitva tartás. Ez a dokumentum a jelenlegi, a Tudásközpontban mű-

ködd könyvtárak szakmai együttműködésének alapja.

Szolgáltatásintegráció a Tudásközpontban (a koncepció rövid kivonata)

Preambulum

„A cél egy olyan integrált szolgáltatási rendszerű könyvtár és tudásközpont kialakítása, amelyben a megyei és az egyetemi könyvtár ... a jelenlegi jogszabályi feltételeknek megfelelően önálló szervezeti, intézményi egységként jelenik meg, de a nyújtható szolgáltatások körét, a működtetést, a fejlesztést, a meglévő állományokat és az üzemeltetést a lehető legteljesebb mértékben összehangolják.”

(Megvalósíthatósági tanulmány IV.6.1 pont)

A megyei-városi és az egyetemi könyvtárak Tudásközpontba költözésével mindhárom, korábban külön működő könyvtár nyerni fog:

- A városi könyvtár gyermekrésze színvonalas, modern technikával felszerelt környezetben működhet.
- A megyei könyvtár szolgáltatási köre kitágul azaz, hogy meglévő gazdag állománya más tudományterületek dokumentumaival bővül, illetve látogatói a legkorszerűbb információ-tartalmakhoz (e-könyvek, e-folyóiratok, adatbázisok) juthatnak hozzá.
- Az egyetemi könyvtár szolgáltatásai is bővülnek, hiszen olvasói gazdag szépirodalmi, ismeretterjesztő, helytörténeti, zenei, művészeti irodalomhoz juthatnak hozzá.

A szolgáltatásintegráció megvalósulásával mindkét könyvtár korábban meglévő egyedi sajátosságai, lehetőségei összeadódnak. Olyan kulturális intézmény jön létre, amely a lakosság legszélesebb rétegeit képes modern könyvtári környezetben kiszolgálni.

Alapelvek

1. Törvényeknek megfelelő működés

Mind a megyei-városi, mind az egyetemi könyvtár a rá vonatkozó *törvényeknek* (1997. évi CXL tv., a 2005. évi felsőoktatási törvény) *megfelelően, önállóságát megőrizve*, de a Tudásközpont könyvtári szolgáltatásait közösen szervezve látja el feladatait. Mindkét könyvtár könyvtári hálózatot működtet

(a megyei-városi könyvtár a települési könyvtárak, valamint a Pécs városi könyvtári hálózatát, az egyetemi könyvtár pedig a PTE kari, intézeti, tan-
széki és klinikai könyvtári hálózatát).

2. Az olvasó számára egységes könyvtárként jelenik meg

Az építésetileg egy könyvtárnak tervezett épületben az olvasó azonos szolgáltatási elvek alapján veheti igénybe az egységes szisztéma és logikai rend alapján elhelyezett dokumentumokat, függetlenül attól, hogy a keresett dokumentum mely könyvtár tulajdona. Az egységes olvasójegy mindkét könyvtár, illetve azok hálózatának (városi, megyei, egyetemi hálózat) használatára jogosít.

3. Állományintegráció, egységes állománytelepítés

A beköltöző könyvtárak nem külön fizikai terekbe, hanem a teljes teret közösen használva költöznek be az épületbe. A könyvtárak tulajdonjogilag megőrzik eddigi és a jövőben gyarapított állományukat, melyek telepítése azonban szintenként közösen, egységes szakrendben történik. Mindkét könyvtár minden szintre elhelyezi a könyveit, folyóiratait megállapodás szerinti arányban. Cél: a két könyvtár állományából származó ugyanazon példányok egy helyen, egymás mellett sorakozzanak, függetlenül attól, hogy melyik könyvtár tulajdoni pecsétje van bennük. Az olvasó számára egységes logikai rendben jelenik meg a gyűjtemény.

Minden szintnek állandó könyvtárszakmai felelőse van:

1. és 4. emelet: a megyei-városi könyvtár jelöli ki,
2. és 3. emelet: az egyetemi könyvtár jelöli ki.

4. Könyvtárszakmai tevékenységek önállóan, és együttműködéssel

A könyvtárszakmai tevékenységek (könyvtárosi háttér munka, könyvtári szolgáltatások) szervezéséről a két fenntartó együttműködési megállapodást köt.

4.1. Önállóan

Mindkét könyvtár önállóan látja el a törvényben, illetve a fenntartó által előírt kötelezettségeit saját hatáskörben.

Megegyi-Városi Könyvtár:

- Zenei gyűjtemény,

- Helyismereti gyűjtemény,
- MédiaDigiTár,
- Gyerekkönyvtár,
- Csorba Győző Emlékszoba működtetése,
- Megyei könyvtári hálózat ellátása,
- Városi könyvtári hálózat ellátása,
- Megyei letéti rendszer működtetése,
- Kisebbségi/nemzetiségi könyvtári ellátás,
- Kistérségi könyvtári ellátás,
- Mozgókönyvtári ellátás, könyvtárbusz,
- Szakfelügyelet,
- Pályázatok,
- Gazdasági, személyzeti ügyintézés.

Egyetemi Könyvtár:

- Klimó Könyvtár (Szepesy utca),
- Történeti Gyűjtemények Osztálya (Szepesy utca),
- Egyetemtörténeti Gyűjtemény (Szepesy utca),
- Egyetemi Archívum (Szepesy utca),
- Restauráló műhely (Szepesy utca),
- Adatbázisok menedzselése.

PTEDigiTár működtetése (e-könyvek, e-folyóiratok, e-hangtár, e-médiatár):

- PTE doktori disszertációk és tézisek gyűjtése,
- Oktatói bibliográfia működtetése (tudománymetria),
- Kari könyvtárak szakmai irányítása.

Egyetemi képzésben való részvétel (BA, MA, PhD felhasználóképzés, kutatómódszertan):

- Gazdasági, személyzeti ügyintézés,
- Pályázatok.

4.2. Koordináltan

Koordinált gyűjteményépítés

A két könyvtár közös Gyűjtőköri Kódexet készít. A Gyűjtőköri Kódexben rögzített gyűjtőköri elhatárolás alapján mindkét könyvtár csak azokat a dokumentumokat vásárolja a jövőben, amelyek beszerzését (szakmai profiljának, a fenntartó által jóváhagyott pénzügyi teherbíró képességének megfelelően) a Kódexben vállalta. Forráshiány miatt nem sérülhet a Tudásközpont koherens gyűjteménye. A dokumentumok tulajdonjoga a beszerző könyvtáré. A gyűjteményépítésről a két könyvtár egy-egy gyűjteményépítési koordinátora által szervezett beszerzési értekezlet dönt.

Koordinált feldolgozás

Mindkét könyvtár saját gyűjteményszervezési osztályt működtet, mivel mindkét könyvtár hálózati

központként működik (megyei, városi, egyetemi kari hálózat). A két osztály napi munkáját összehangoltan, szoros munkakapcsolatban végzi a közös CORVINA integrált rendszer segítségével. Minden könyvtár csak a saját, illetve a hálózatába tartozó könyvtárak részére beszerzett dokumentumokat dolgozza fel. A koordinált feldolgozás érdekében a két feldolgozó osztály közös adatbázist épít, közös tárgyszórendszert használ, az érvényben lévő könyvtárszakmai szabványok alapján.

Koordinált képzés

Mindkét könyvtár részt vesz a könyvtárosok szakmai képzésében. A Megyei-Városi Könyvtár a könyvtáros asszisztens-, és segédkönyvtárosképzést irányítja. A PTE Egyetemi Könyvtár az egyetemi (BA, MA) informatikus-könyvtáros képzés gyakorló könyvtára.

Koordinált statisztikai adatszolgáltatás

Mindkét könyvtár adatot szolgáltat az országos könyvtári statisztika számára. Az adatokat az egységes CORVINA integrált könyvtári rendszer statisztikai moduljából nyerjük. Azokat az adatokat, amelyek a CORVINA-ból nem nyerhetők ki, a két könyvtár azonos mintavételi elvek és gyakorlat alapján szolgáltatja.

4.3. Integráltan

Informatika

A könyvtárak egyetlen integrált könyvtári rendszert használnak (CORVINA). A két könyvtárat a szervezeten belül az Egyetemi Könyvtárhoz tartozó közös informatikai osztály szolgálja ki, amelybe a Megyei-Városi Könyvtár delegálja informatikusait. A delegált munkatársak a delegáló könyvtár létszámba tartoznak, munkájuk irányítását az informatikai osztály vezetője végzi. A delegált munkatársak feletti jogkör egy részét (munkaidő beosztása, munkarend meghatározása, szabadság kiadása) mindkét munkáltatói jogkör gyakorlója átadja az informatikai osztály vezetőjének. A tudásközpont informatikai rendszere a Pécsi Tudományegyetem üvegszálhálózata csatlakozik.

Honlap

A Tudásközpontnak egyetlen, portáltípusú honlapja lesz. Ezen a portálon minden fizikailag beköltöző egység lehetőséget kap az egyéni feladatait támogató megjelenésre, továbbá a portál a könyvtár-

használók számára kialakított közösségi oldalként fog működni, új generációs alkalmazások széles körű felhasználásával.

Rendezvények

A Tudásközpontban megvalósuló programok, kiállítások stb. szervezése közös feladat. A két könyvtár által benyújtott – meghatározott elszámolású pályázatok – cél szerinti lebonyolítása továbbra is az intézmények önálló feladata.

Nyilvános könyvtári szolgáltatások (olvasószolgálat)

A szolgáltatásokat a két könyvtár közösen nyújtja. A két könyvtár munkatársai térben és időben közösen, osztott munkarendben látják el a szolgálatot a fenntartók által meghatározott nyitvatartási időben.

Az integrált szolgáltatás működéséért felelős munkatársak:

Szolgáltatási koordinátorok:

A két könyvtár által kinevezett egy-egy szolgáltatási koordinátor felelős a dolgozók munkájának összehangolásáért, az azonos elveken nyugvó szolgáltatások biztosításáért. Egységes használati szabályzat állapítja meg az olvasók, felhasználók jogait és kötelezettségeit, messzemenően szem előtt tartva a hatályos törvényi szabályozás olvasóbarát alkalmazását. A szolgáltatási koordinátor szakmai munkakör. Mindkét könyvtárnak saját szolgáltatási koordinátora van, akik folyamatosan egyeztetnek, és közösen felelősek a szolgáltatás szervezéséért.

Szintvezetők:

Az egyes szintek könyvtárszakmai irányításáért a szintvezetők felelősek. A szintvezetői poszt állandó munkakör, 6 fő osztályvezetői, illetve kari igazgatói rangú munkatárs látja el (a zenei könyvtár, a gyermekkönyvtár, a helyismeret, a Benedek Ferenc Jogtudományi és Közgazdaságtudományi Kar vezetője, a Központi Könyvtár osztályvezetője, a Megyei-Városi Könyvtár osztályvezetője). A 0. szint vezetését félévenkénti rotációban az I. és a II. szint szintvezetője látja el. A raktár vezetője nem szintvezető, tevékenységének irányítását félévenkénti rotációban az I. és a II. szint szintvezetője látja el.

Műszakvezetők:

A napi munka működéséért a műszakvezetők felelnek (naponta 2 fő), akik a 2 szolgáltatási koordi-

nátor által közösen elfogadott felsőfokú szakmai végzettséggel rendelkező személyek. Nem állandó munkakör, személye műszakonként változik, az adott műszakban felelős a teljes könyvtár működéséért, s egyben rendelkeznie kell munkairányítási jogosultsággal is. Műszakvezető lehet: valamennyi szintvezető, főigazgató-helyettesek, igazgatóhelyettesek, szolgáltatási koordinátorok, osztályvezetők, különgyűjtemény-vezetők.

Könyvtárosok:

Munkájukat a két könyvtár által egyeztetett, közösen elfogadott munkaköri leírások alapján végzik. A munkafolyamatok operacionalizáltak, a munkaleírások standardizáltak, melyeket a két könyvtár által elfogadott szakmai dokumentumok rögzítenek.

A Megyei-Városi Könyvtár igazgatója, valamint az Egyetemi Könyvtár főigazgatója (fenntartói megállapodás alapján) a munkavállalók fölötti jogkör egy részét (munkaidő beosztás, munkarend-meghatározás, szabadságkiadás) delegálja a szolgáltatási koordinátoroknak, a műszakvezetőknek, az informatikai osztályvezetőnek, a köteteket vezetőjének.

Nyitva tartás

Heti 84 óra, hétfőtől vasárnapig 8-20. Törzsidőben (10-18 óráig): teljes szolgáltatás. Törzsidőn kívül, és szombat, vasárnap: csökkentett szolgáltatás, kevesebb személyzettel.

Gyermekkönyvtár: heti 56 óra.

Helyismeret: heti 72 óra.

Raktár

A két könyvtár a már meglévő, szabadpolcra nem kerülő anyagát egy térben, elkülönülő raktárszekciókban, a saját jelzetei alapján helyezi el. Mivel az új beszerzések java része szabadpolcra kerül, a raktárba kerülő kisebb mennyiségű beszerzett dokumentum a korábbi raktározási rendnek megfelelően történik. A két könyvtár állománya a raktárban a jövőben sem keveredik össze, az állományok kezelése (apasztás, ellenőrzés) áttekinthető, egyszerű.

A raktári személyzet közösen szolgáltat, a raktár vezetőjét az Egyetemi Könyvtár adja a Megyei-Városi Könyvtár vezetőjével egyetértésben. A raktárosok az olvasószolgálatl együttműködve, a szolgáltatási koordinátorok irányításával dolgoznak.

Kötészet

A kötészet működtetése közösen történik. A kötészet két műszakban dolgozik, vezetőjét a Megyei-Városi Könyvtár adja, az Egyetemi Könyvtár vezetőjének egyetértésével. Az Egyetemi Könyvtár az Egyetemtörténeti Gyűjtemény működtetése miatt restaurátorműhelyt működtet (Szepesy utca).

A szolgáltatásintegráció gyakorlati megvalósítása

Az összeköltözés első lépése az volt, hogy áttekintettük az állományt, a jelzetrendszereket, a raktározás szisztémáját, és kimondtuk, hogy az összes beköltöző könyvtár valamennyi dokumentumra kiterjedő tételes állományellenőrzést hajtson végre. A Fehér Miklós tanulmányában leírt mondatot, hogy ti. az állományellenőrzés „a szolgáltatás fenntartása mellett teljesítendő hatalmas feladat”, megtapasztaltuk a magunk bőrén is. Valóban óriási volt a feladat, rákényszerültünk arra, amit valószínűleg minden könyvtár ebben az esetben megtett volna, hogy meg kellett hoznunk a döntést könyvtáraink bezárásáról. A Megyei-Városi Könyvtár ezt 2010. május 3-án tette meg, az Egyetemi Könyvtár pedig – tekintettel a szorgalmi időszakra – 2010. július első napjaiban.

A gyűjtemények integrálása

Az állomány számbavétele persze sok mindenre lehetőséget adott, hiszen egyrészt már itt kezdtek formálódni azok az elképzelések, hogy az állománynak mely részeit helyezzük raktárba, mely részeit szabadpolcra, és a szabadpolcos tereken belül mely gyűjteménytestek kerülnek az egyes szintekre. A következő feladat az új jelzetrendszer kialakítása volt, mivel ez tette lehetővé, hogy az integrált gyűjtemény egyes darabjairól megállapítható legyen tárolásának pontos helye, kölcsönözhetősége. A raktári jelzetek kiosztása, meghatározása a legmagasabb szintű könyvtárosi feladatok egyike volt, amit nagy szakértelmű és a könyvtárakban több évtizede dolgozó, saját könyvtárunk állományát kitűnően ismerő kollegák végeztek.

Döntenünk kellett a gyűjtemény tulajdonviszonyainak rendezéséről is. Ha a gyűjtemény integrálásának totális elvét vallottuk volna, akkor valódi, teljes gyűjteményintegrációt csak akkor tudtunk volna megvalósítani, ha a gyűjteményi daraboknak azonos tulajdonosa van. Tekintettel azonban arra, hogy fenntartóink a két jogilag önálló intézmény fenntartása mellett tették le voksukat, ezzel azt is

kimondták, hogy a könyvtárak tulajdonában eddig volt gyűjtemények megtartják tulajdonjogukat, illetve az ez után beszerzésre kerülő dokumentumok is annak a könyvtárnak a tulajdonába kerülnek, amelyik könyvtár büdzséjéből történt a vásárlás. Nem mondott le tehát egyik tulajdonos sem teljes körűen gyűjteményéről, azaz nem valósítottuk meg a valódi gyűjteményintegrációt, viszont a jelzetelemmel, és a dokumentumok összeolvasztásával egy olyan állapotot értünk el, amelyben az olvasó nem látja egy könyv kikölcsonzésekor, a szabadpolcra levételekor, hogy tulajdonképpen melyik könyvtárnak a tulajdonában lévő dokumentumot használja (hacsak nem nézi meg a pecsétet).

A tárolás, raktározás

A szolgáltatásintegráció kidolgozásának következő fontos elvi döntése a tárolás, azaz a raktározás kérdése volt. Dönteni kellett arról, hogy a különböző helyekről, olvasótermekből, raktárakból, szabadpolcokról, zárt terekből, külső tároló raktárból és a négyféle épületből származó dokumentumokat hogyan, milyen egységes tárolási elv szerint helyezzük el. Kezdetben (2007 ősze) a felek közötti megállapodás arról szólt, hogy az Egyetemi Könyvtár csak abban az esetben látja megvalósíthatónak a Tudásközpontba költözést, ha raktári állományát nem külső raktárban kénytelen elhelyezni, hanem összes raktári és szabadpolcon lévő állománya a Tudásközpontba kerül. Ebből az elvből kiindulva jelezte az Egyetemi Könyvtár a konzorciumi tagok felé, hogy a tervezett, kb. 1000 m²-es raktárnak kb. a 60%-ára tart igényt, hogy e feltételt teljesíteni tudja.

A beköltözéskor végül az Egyetemi Könyvtár ezt a százalékgigényét nem tudta érvényre juttatni, mert időközben kiderült, hogy az integrált Megyei-Városi Könyvtár korábban megadott számadatai változtak, több dokumentum elhelyezésével kellett számolniuk, így nagyobb raktári térigényt jelentettek be. Jelenleg a rendelkezésre álló raktári területet a két könyvtár közel fele-fele arányban használja, ami azzal a következménnyel járt, hogy az Egyetemi Könyvtárnak a tömörraktárban tárolt anyagát ideiglenesen jelleggel (kb. 120 ezer dokumentumot) a régi épületben kellett hagynia. Tekintettel arra, hogy a kiürített épület újrahásznosítása folyamatban van, az itt tárolt dokumentumok végső elhelyezéséről feltétlenül gondoskodnunk kell, ezért az elkövetkezendő időszak feladata, hogy együttműködve a Megyei-Városi Könyvtárral, erre a problémára közös és megnyugtató megoldást találjunk.

Szerzeményezés, gyarapítási politika integrálása

Mivel a két jogilag önálló könyvtár külön állománygyarapítási kerettel rendelkezve költözött be a Tudásközpontba, a kezdetektől külön intézményi gyarapításban gondolkodtunk, habár a gyűjteményépítési munkacsoportban korábban született egy javaslat, az ún. „közös pénztárca” funkcióra, amelynek az volt a lényege, hogy mindkét könyvtár teremtsen egy olyan közös pénzügyi alapot, amelyből az állomány további gyarapítása egységes elvek alapján, hiánymentesen, a gyűjtőköri kódexnek megfelelően megvalósítható. A szolgáltatásintegráció koncepciója végül is nem ebbe az irányba indult el, mert nagyon erőteljes érdek szólt amellett, hogy mindkét könyvtár megtartsa pénzügyi függetlenségét, ezért azt a megoldást választottuk, hogy a gyűjteményépítési munkacsoport létrehozta a gyűjtőköri kódexet, amelyben lefektették a közös gyűjteményépítés alapelveit, illetve gyakorlatának konkrét lépéseit. Természetesen tisztában vagyunk azzal, hogy komolyan fennáll annak a veszélye, hogy ha bármelyik félnek elfogy az állománygyarapításra fordítható forrása, akkor felmerül a kérdés: a gyűjtőköri kódexben vállalt tudományterületek beszerzendő dokumentumait ki és miből fogja finanszírozni?

Jelenleg azon az állásponton vagyunk, hogy a fenti veszélyt csak abban az esetben lehet minimalizálni, ha az eddig külön működő beszerzési csoportok tevékenységét összekapcsoljuk egy közös „gyűjteményértekezleten”, ahol a beszerzők minden egyes dokumentumról (bárki is vásárolja meg, bármelyik könyvtárba is kerül) együtt döntenek. Az Egyetemi Könyvtár jól bevált gyakorlatát (melyet a kari könyvtári hálózat beszerzés-politikájában alkalmazunk már négy éve) kívánjuk a Tudásközpontban működő könyvtárakra is kiterjeszteni. Közös gyűjteményértekezletet szervezünk, szerződött szállítóink bemutató példányai alapján, az összes érintett könyvtár (Tudásközpontban lévő könyvtárak, a PTE kari könyvtárai) részvételével. Idővel e gyűjteményharmonizációt tervezzük kiterjeszteni a város más könyvtáaira is.

A feldolgozás integrálása

Az előkészítő munkák során szóba került az integrált feldolgozó osztály létrehozása is, abból a megfontolásból, hogy a szolgáltatásintegrációban elfogadott (és mind a tanácsadók által javasolt, mind pedig a fenntartók által kívánatosnak tartott) integrált gyűjteményelhelyezés, valamint közös

szolgáltatás feltételezné az állomány közös beszerzését és feldolgozását is. Mivel azonban a szolgáltatásintegráció koncepciója igen éles viták és érdekellentétek között született meg, okosabbnak tűnt átmenetileg elfogadni, hogy a két könyvtárnak külön feldolgozó osztálya marad. Mindazonáltal törekedünk arra, hogy a feldolgozást koordináljuk, és egységes gyakorlatot alkalmazzunk (CORVINA ACQ modul, tartalmi feltárás stb.). A kollegáknak (mind az egyetemi, mind a megyei-városi könyvtárosok között) közös felkészítő tanfolyamokat szerveztünk, különösen azokban a modulokban, amelyeket nem ismertek (ACQ, SER, raktári modul).

A cédulakatalógusok integrálása nem került szóba. Az Egyetemi Könyvtár egyetlen (3 éven át tartó munkával átszerkesztett, egységes rendbe sorolt) betűrendes katalógust hozott be a Tudásközpontba, azt is abból a megfontolásból, hogy a PTE informatikus-könyvtáros képzés gyakorló könyvtáraként az oktató tanszéki és könyvtáros-kollégák be tudják mutatni a cédulakatalógust. Az Egyetemi Könyvtár állományának elektronikus feldolgozottsága kb. 70%-os. A Megyei-Városi Könyvtár valamennyi katalógusát behozta a házba, mivel állományának kb. csak 30%-a látható az OPAC-ban.

Az elektronikus katalógusok integrálása megtörtént. 2009 elején a Városi Könyvtár a Szirén rendszerről konvertálta állományát a CORVINA-ba. 2010 elején pedig a Megyei-Városi Könyvtár állományainak összevonására került sor, majd 2010 őszén megtörtént a Tudásközpontba költöző könyvtárak, valamint a PTE könyvtári adatbázisának összevonása. Az összevonás utáni adatállapot azonban nem problémamentes, sok a duplumrekord, a kollégák adatvesztést is jeleztek.

A szolgáltatások integrálása

A szolgáltatásokat a két könyvtár közösen nyújtja az elfogadott szolgáltatásintegráció koncepciója alapján. A munkatársak térben és időben közösen, osztott munkarendben látják el a szolgálatot. A két könyvtár munkáját a KIT utódja, a hetenként üléselő Igazgató Tanács irányítja. A könyvtárak közötti egyeztetést, a közös szolgálatbeosztást a szolgáltatási koordinátorok látják el. Szervezik a szakmai munkát, egyeztetnek, szakmai döntéseket készítenek elő. Az egyes szintek szakmai irányítását a szintvezetők végzik. A napi munka operatív irányítása a műszakvezetők feladata. A házüzemeltető kft. gondoskodik a működési feltételekről. A dolgozók a saját könyvtárak létszámába tartoz-

nak, és a munkáltatói jogot is saját könyvtárak vezetője gyakorolja felettük. A könyvtárosok a posztokon közösen teljesítik a szolgálatot, konfliktus esetén a saját könyvtárak vezetőihez fordulnak.

A honlapok integrálása

Az integráció a Tudásközpontba költöző könyvtárak honlapjait is érintette. Mivel a honlap egy intézmény működésének leginkább látható megnyilvánulása, amelyben egy intézmény szervezeti kultúrája, vezetési stílusa, szolgáltatási filozófiája nyilvánul meg, célszerűnek tűnt, hogy az új – mindhárom könyvtárat, továbbá a Tudásközpontba bekerülő egyéb intézményeket és szervezeteket megjelenítő – honlapot ne saját erőből készítsük el, hanem inkább egy külső, független céget bízunk meg. Az új honlap két ütemben készült el, mindvégig a honlap-munkacsoport hatékony együttműködésével, és kontrolljával. Ez járult hozzá ahhoz, hogy az összes (a házban lévő) résztvevő szándékai, érdekei érvényesülni tudtak, igaz azon az áron (mint ahogy más szakmai kérdés esetében is), hogy az egyeztetés lassan, sokáig tartott. Az elkészült honlap portáltípusú, ahol teret kapnak „web.2 szolgáltatások” is. A könyvtárlátogató olvasó közönséget a főoldalon léptetjük be a „Kaptár Könyvklubba”, ahol saját kedvenc könyveiket válogathatják össze, ajánlókat is és kritikákat írhatnak hozzájuk, listákat állíthatnak össze és válogathatnak azokból a könyvekből, amelyeket a hasonló ízlésű olvasók készítettek. E közösségépítő oldalnak nagy jelentőséget tulajdonítunk, mert azt reméljük, hogy ezáltal népszerűsíthetjük az olvasást, és vitafórumokat indíthatunk el. A portált kiegészítjük egy olyan 3 dimenziós térképpel, amelynek segítségével az épületet teljes egészében és szintenként is ábrázoljuk. A térképhez csatlakozó körpanorámás felvételek a virtuális barangolás élményét adják az épületben.

Szubjektív utószó ... hogy megérte-e?

Nem szokás a szubjektív gondolatokról külön beszélni, de nem lenne teljes a kép, ha nem említeném meg, hogy mi, az események szereplői és alakítói, hogyan éltük meg az elmúlt négy évet. Az előző fejtegetésből a külső szemlélőben talán az a vélemény formálódhat, hogy túl sok ellentét, túl sok konfliktus feszítette a feleket, joggal merül fel tehát a kérdés, hogy vajon megérte-e?

Objektivitásra törekvő krónikásként igyekeztem korrekten, tárgyyszerűen tudósítani az elmúlt évek

eseményeiről, összefüggéseiről. Szeretnék viszont szólni az eseményeket átélő, azokat alakító emberekéről, a könyvtárosokról, az ő tiszteletre méltó teljesítményükről is. Nem tudok szabadulni a gondolattól, hogy azért kell ezt leírnom, mert majd valamikor a történelmi múlt körébe fog tartozni, és talán leendő könyvtárszakos hallgatók szakdolgozati témaválasztásának tárgyává fog válni az, hogy milyen szakmai teljesítményt nyújtottak a pécsi könyvtárosok, miközben részeseivé váltak egy európai uniós projektnek, az Európa Kulturális Fővárosa évének. Néhány szubjektív érzést, gondolatot emelnék ki, amelyet talán az összes könyvtáros, aki részt vett ebben a programban, magának érezhet.

Mindenek előtt a büszkeségünket kell megemlíteni. Büszke vagyok (büszkéek lehetünk) arra, hogy szakmai szempontból helyt álltunk. Bár kétségeink mindig voltak, vannak, és valószínűleg lesznek is, hogy vajon jól gondoltuk-e, jól tettük-e, jól számoltunk-e, jól terveztünk-e. Mindenesetre jó érzés, hogy e projekt számtalan – és nagyon sokféle szakterületről érkező – szakemberei előtt bebizonyítottuk, hogy a könyvtáros szakma értékes, hasznos, elismerésre méltó professzió. Büszkeséggel tölt el bennünket, hogy szakmai véleményünket elfogadták, és mind a mai napig kikérik a ház működésével kapcsolatban. Sikeres helytállásunk összességében növelte a városban, a megyében, és talán az országban is a mi presztízsünket, de általában a könyvtárosok szakmai presztízsét is. Intézményünk vonzó mind a város és a megye polgárai, mind egyetemi hallgatóink, oktatóink körében, sőt az álláskeresők, a rendezvényszervezők, és a társintézmények körében is. Biztosak vagyunk abban, hogy Pécssett komoly érték született, melynek teremtésében mi is részt vehettünk.

Másodszor elégedettségünket kell megemlíteni. Bár a házat nem mi álmodtuk meg, hanem Balázs Mihály, de nagyszerű élmény volt vele együtt álmodni, hiszen ő mindvégig igényelte a mi visszajelzésünket. Sokat kérdezett, és sokat konzultált velünk, és a kéréseink zöme meghallgatásra talált. A beköltözés utáni első napokban gyakran panaszkodtunk, nem találtuk a helyünket, sok minden nem működött, ezért több volt a morgás, mint a lelkes, megelégedett hang. Az ide látogatók őszinte lelkesedése, ámulata azonban – különösen a Kaptár lenyűgöző építménye, a Nagy Márta által megálmodott csodálatos kerámiaboltív látványa, a Kaptár körül futó olvasó asztalok látványa, a tetőkerti szint különleges tereinek élménye – tudatosí-

totta bennünk, hogy van okunk és jogunk a megelégedésre. Hiszen nagyszerű építészeti alkotás született, amelyben egy különleges, izgalmas könyvtári szimbiózis van születőben, és *hogyan a könyvtári modellt mi teremtettük meg, és az intézmény jövőbeni sikerének kulcsa a mi kezünkben van.* Átéljük tehát a jóleső megelégedés érzését, hiszen létrehoztunk, megalkottunk valamit, ami a miénk. A megelégedettség érzését nem tudják elrontani azok a – gyakran nem objektív és nem korrekt – média hírek, amelyek csak a hiányosságokról, az épület problémáiról szólnak.

Harmadszor, nem hallgathatjuk el, hogy nagyon sokat dolgoztunk éveken keresztül az új könyvtárért. Ismeretlen, konfliktusokkal terhelt terepen jártunk, számtalan szereplővel egyeztetünk, értekezünk, sokféle érdek kereszttüzében képviseltük a magunk igazát, szempontjait. 2008 eleje óta gyakorlatilag egy új könyvtárat működtettünk úgy, hogy közben a régiók is fennálltak. Még a régi bútorok között és eszközökkel dolgoztunk, de már hosszú listákon számba vettük a leendő működésünket szolgáló új eszközöket, mobiliákat. Még külön informatikai rendszeren működtünk, de már tudtuk, hogy hogyan lesz a három könyvtár adatállománya „összeborítva”. A könyvtárosok nagyon kemény fizikai és szellemi munkát végeztek precízen, szakszerűen, és szerencsére baleset nélkül. Tiszteletre méltó az a szakmai alázat, kitartás és kötelességtudat, amellyel mindhárom könyvtár munkatársi gárdája tudásának a legjavát adta. Külön meg kell említenem a többi könyvtári egységeinkben dolgozó kollégáinkat, akiket közvetlenül nem érintett a Tudásközpontba költözés, de az ő munkájuk sok területen tehermentesített minket.

A 2011-es év Európa Kulturális Fővárosában az úgynevezett „levezető év” lesz. A projektek befejeződtek, az épületek állnak, beköltöztünk. A levezető év azonban nem azt jelenti, hogy most már lazíthatunk, hiszen újabb és újabb problémák jelentkeznek, amelyeket meg kell oldanunk. Teljesítenünk kell a pályázatban előírt követelményeket is. A legfontosabb célunk, hogy a pécsi Tudásközpont könyvtári szolgáltatásainak integrációja olajozottan működjön, és hogy az eltérő funkciójú könyvtárak együttműködése ne kudarc, hanem példamutató siker legyen. Ez a legfontosabb feladat most Pécsen...

Irodalom

- [1] FEHÉR Miklós: *Hogyan tovább? Önállóan vagy összefogva?* = *Könyv, könyvtár, könyvtáros*, 15. köt. 5. sz. 2006. p. 11–21.
<http://www.ki.oszk.hu/3k/valcikkek0605/feher.html>

A tanulmány forrásául az Európa Kulturális Fővárosa „Dél-dunántúli Regionális Könyvtár és Tudásközpont” projekt kapcsán keletkezett (jelenleg nem publikus) iratok szolgáltak (pályázat, megvalósíthatósági tanulmány, vezetői összefoglalók, konzorciumi jegyzőkönyvek, KIT-jegyzőkönyvek és határozatok, levelezések). A dokumentumok a Pécsi Egyetemi Könyvtár, valamint a PTE Rektori Hivatal irattárában található.

Beérkezett: 2011. II. 17-én.

